

Βρετανία και Κύπρος

Η αντίστροφη μέτρηση για την σύγχρονη πολιτική ιστορία της Κύπρου και του Κυπριακού Ελληνισμού δεν άρχισε, όπως πρεσβεύει η συμβατική σοφία, τον Απρίλιο του 1955 με την εκδήλωση ένοπλης εξέγερσης κατά της αγγλοκρατίας και του βρετανικού ιμπεριαλισμού. Δεν άρχισε δηλαδή από ένα γεγονός που έλαβε μέρος στην Κύπρο και το οποίο προκάλεσε την μήνιν των αποικιοκρατών.

Η αντίστροφη μέτρηση άρχισε δύο χρόνια αργότερα το 1957 και για άλλες αίτια, πολύ ευρύτερα και για την βρετανική ιστορία σημαντικά, παρά για μια εξέγερση σε μια από τις δεκάδες αποικίες της.

Το κορυφαίο γεγονός της μεταπολεμικής βρετανικής ιστορίας, ένα γεγονός που καθολικά αναγνωρίζεται ότι σημάδεψε την ψυχολογία και συμπεριφορά της βρετανικής αυτοκρατορικής ελίτ, υπήρξε η παταγώδης αποτυχία και ταυτόχρονα η ταπεινωτική ήττα του βρετανικού λέοντα στο Σουέζ το 1956. Ως αποτέλεσμα οι όποιες μεταπολεμικές φιλοδοξίες ή, καλύτερα, αυταπάτες του Λονδίνου για συνέχιση του αυτοκρατορικού του ρόλου ή για συνδιαχείριση του κόσμου με τη Ουάσινγκτον, τερματίστηκαν απότομα και άχαρα.

Η νέα πραγματικότητα που διαμορφώθηκε, καταγράφεται, ευτυχώς για τους ιστορικούς και για όσους ενδιαφέρονται να ερμηνεύσουν ορθά την ιστορία της ευρύτερης Ανατολικής Μεσογείου, χωρίς να μπερδεύουν τα δέντρα με το δάσος στην ριζοσπαστική αναθεώρηση της βρετανικής αμυντικής στρατηγικής με τη

* ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΕΤΡΑΔΙΩΝ

Ο Μάριος Λ. Ευρυβιάδης, τακτικός συνεργάτης των «Τετραδίων», διδάσκει Διεθνείς Σχέσεις στο Πάντειο Πανεπιστήμιο και έχει διατελέσει σύμβουλος Τύπου της Κυπριακής Πρεσβείας στην Ουάσινγκτον την περίοδο 1980-1989.

έκδοση, τον Ιανουάριο του 1957, της βρετανικής Λευκής Βίβλου για την άμυνα (Defence: Outline of Future Policy). Η έκδοση της Λευκής Βίβλου συνοδεύτηκε με την ταπεινωτική παραίτηση του Βρετανού πρωθυπουργού Anthony Eden. βίος και πολιτεία του τελευταίου ταυτίστηκε με το φιάσκο του Σουέζ. Ήταν το τρισμένη, επίσης, με μια εξίσου εξτρεμιστική πολιτική κατά της Κύπρου και της Μακαρίου, όπως αυτή που είχε ακολουθηθεί μέχρι τότε κατά της Αιγύπτου και του επαναστατικού της ηγέτη Νάσερ. Μόνο που η βρετανική πολιτική στην Κύπρο ακολούθησε και υπήρξε υποθεματική της στρατηγικής της Βρετανίας και της Αιγύπτου.

Η βρετανική Λευκή Βίβλος γράφτηκε σε συνεργασία με τους Αμερικανούς Πιθανόν δε και με την υπαγόρευσή τους. Η βρετανική στρατηγική έναντι της Σοβιετικής Ένωσης θα βασίζετο πλέον, αποκλειστικά, στην πυρηνική αποτροπή η οποία θα ενισχύετο με προηγμένη τεχνολογία και πυραυλικά συστήματα και τους Αμερικανούς. Με βάση το νέο βρετανικό στρατηγικό δόγμα, η μεγάλη βρετανική βάση του Ακρωτηρίου στην Κύπρο (στρατηγείο πλέον των Βρετανών και πιστό αντίγραφο της βάσης του Σουέζ) μετατράπηκε σε πυρηνική, με στόχο μαλακό (βιομηχανικό) υπογάστριο της Σοβιετικής Ένωσης νοτίως της Μόσχας (Ουκρανία).

Ως προς την Μέση Ανατολή, η βρετανική στρατηγική περιορίστηκε σε «αστυνομικής» φύσεως επιχειρήσεις για υποστήριξη φιλοδυτικών καθεστώτων όπως της Ιορδανίας, του Ιράκ και των διάφορων εμιράτων του Περσικού Κόλπου. Αλλά η πραγματική ευθύνη μεταφέρθηκε πλέον στις πλάτες των Αμερικανών. Εξού και η διακήρυξη του Δόγματος Eisenhower τον Μάρτιο του 1957 προέκταση του Δόγματος Τρούμαν δέκα χρόνια πριν, ότι το κενό ισχύος που δημιουργείται με την «αποχώρηση» των Βρετανών από την Μέση Ανατολή θα το «γεμίσει» η Ουάσινγκτον όπως στην περίπτωση του Δόγματος Τρούμαν. Η Αμερική θα συνέδραμε πολιτικά και στρατιωτικά όποια χώρα ζητούσε τη βοήθειά της για την αντιμετώπιση «εσωτερικών» ή «εξωτερικών» απειλών, δηλαδή εσωτερικού ή εξωτερικού κομμουνιστικού κινδύνου.

Εδώ, και προτού επικεντρωθώ στην βρετανική πολιτική έναντι της Κύπρου επιβάλλεται μία αναγκαία αλλά καθοριστική παρένθεση η οποία και πάλι συγκρούεται με τη συμβατική σοφία για την ιστορία της περιόδου της ευρύτερης περιοχής της Ανατολικής Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής.

Πρώτον: για τους Αμερικανούς η Μεσόγειος είναι μεν θάλασσα αλλά κλειστή και ελεγχόμενη απ' αυτούς (από το 1946 με τον 6ο Στόλο οι Η.Π.Α. είναι μεγαλύτερη μεσογειακή δύναμη). Κατά τον Forest Sherman, U.S. Vice Chief of Naval Operations (US Navy), σε δήλωσή του τον Μάρτιο του 1947, «η Μεσόγειος πρέπει να θεωρείται ως ένας αυτοκινητόδρομος για την ανάπτυξη στρατιωτικής ισχύος βαθιά στην καρδιά της Ευρασίας και της Αφρικής». Δέκα χρόνια αργότερα, η ανατολική λεκάνη της Μεσογείου και, κυριολεκτικά, ο περίγυρος της Κύπρου, θα αποκτήσει και μέχρι το 1968, μία εκ των ων ουκ άνευ σημασία για τη διαφύλαξη των ζωτικών συμφερόντων των Η.Π.Α. έναντι της Σο

βιετικής Ένωσης. Θα αρχίσουν να αναπτύσσονται εκεί (από ναυτική βάση στην Ισπανία) στα βάθη της Ανατολικής Μεσογείου αμερικάνικα υποβρύχια οπλισμένα με την πρώτη γενιά πυρηνικών πυραύλων τύπου Polaris. Η περιοχή γύρω από την Κύπρο ήταν η μόνη που προσέφερε ολόχρονα στόχευση κατά της Ε.Σ.Σ.Δ. με βάση το υφιστάμενο βεληνεκές των Polaris.

Η μοναδική άλλη περιοχή ήταν στα νερά της παγωμένης Αρκτικής (με βάσεις στην Σκωτία). Αλλά οι πάγοι δεν επέτρεπαν εκδήλωση επίθεσης παρά μόνο τους καλοκαιρινούς μήνες. Έτσι, η περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου γύρω από την Κύπρο θα αποκτήσει μείζονα στρατηγική αξία στο σχεδιασμό των Η.Π.Α. σε τυχόν πόλεμο με την Σοβιετική Ένωση. Και ακριβώς γι' αυτόν τον λόγο η Σοβιετική Ένωση θα αναπτύξει στην περιοχή και όλη τη δεκαετία του 1960, δεκάδες υποβρύχια και πλοία επιφάνειας. Στην Ανατολική Μεσόγειο θα έχουμε τη μεγαλύτερη σύναξη πολεμικών πλοίων και υποβρυχίων και τη μεγαλύτερη δύναμη πυρός που αναπτύχθηκε ποτέ, σε ένα τέτοιο σχετικά μικρό χώρο, στην ιστορία του κόσμου. Σε κάποιες χρονικές περιόδους στη δεκαετία του 1960, διακινούνται στην περιοχή πάνω από 160 πολεμικά πλοία, υποβρύχια και συνοδευτικά σκάφη.

Δεύτερον: και πάλι συνδεδεμένο με τα αμερικανικά ζωτικά συμφέροντα, αφορά στον γεωγραφικό χώρο της Μέσης Ανατολής. Ο χώρος αυτός, ιδεολογικά ουδέτερος ή στην καλύτερη περίπτωση γκρίζος, κρατούσε ταυτόχρονα το κλειδί της βιομηχανικής ανάπτυξης της Δυτικής Ευρώπης. Έλεγχος του χώρου αυτού από μη φιλικές, ή από τη Δύση μη ελεγχόμενες δυνάμεις, θα απέφερε στρατηγικό πλήγμα στις Η.Π.Α. και ίσως καταστροφικό στην Δυτική Ευρώπη. Στους αμερικανικούς στρατηγικούς σχεδιασμούς για ένα συμβατικό πόλεμο με την Σοβιετική Ένωση, το μέτωπο της Μέσης Ανατολής, λόγω πετρελαίων, ήταν εξίσου σημαντικό όσο και το κεντρικό μέτωπο του Ψυχρού Πολέμου στην καρδιά της μοιρασμένης Ευρώπης. Η θέση αυτή τεκμηριώνεται από πληθώρα αμερικανικών εγγράφων που έχουν δει το φως της δημοσιότητας τα τελευταία τριάντα χρόνια.

Μετά την παραπάνω κρίσιμη ιστορική παρένθεση, επανέρχομαι στη βρετανική πολιτική. Μέχρι το 1957 η πολιτική των Βρετανών στην Κύπρο ήταν εξτρεμιστική και αδιάλλακτη. Η Κύπρος, κατά τους Βρετανούς αποτελούσε βρετανικό κυρίαρχο έδαφος και κανένας τρίτος δεν μπορούσε να είχε λόγο στις εσωτερικές υποθέσεις της Βρετανίας. Όποια πολιτικής σημασίας εξέλιξη λάμβανε χώρα στην Κύπρο, ή για την Κύπρο μέχρι τις αρχές του 1957 με πρωτοβουλία των Άγγλων, λάμβανε χώρα για προπαγανδιστικούς ή τακτικούς λόγους.

Από το 1954 μέχρι το 1957, σκοπός και στόχος των Βρετανών στην Κύπρο ήταν να εξωθηθεί η Ελλάδα στα άκρα ώστε να παρουσιάζεται στην διεθνή κοινή γνώμη (κυρίως στην βρετανική και αμερικανική) ως χώρα εξτρεμιστική που υπόθαλπε την τρομοκρατία στην Κύπρο. Ταυτόχρονα, οι Κύπριοι αγωνιστές παρουσιάζοντο ως τρομοκράτες (στο πρότυπο της εικόνας των «ανθρωποφάγων» Μάου-Μάου στην Κένυα, που επιτήδεια κατασκεύαζαν οι αποικιοκράτες).

Την περίοδο αυτή, όπου όχι τυχαία έχουμε και αγαστή συνεργασία με τους Τούρκους στην Τριμερή του Λονδίνου και τα Σεπτεμβριανά στην Πόλη (1955 η Βρετανία ακολούθησε την κλασική ψυχροπολεμική στρατηγική της έντασης (Strategy of Tension) ώστε η ελληνική πλευρά να παρουσιάζεται φανατισμένη και εξτρεμιστική, η δε βρετανική ήπια και μετριοπαθής.

Μέσα από το πρίσμα αυτό της βρετανικής στρατηγικής, η οποιαδήποτε εκδίωξη μετριοπάθειας από ελληνικής πλευράς (περίπτωση Παπάγου 1954, περίπτωση συνομιλιών Μακάριου-Χάρτιγκ 1956) θεωρείτο από το Λονδίνο άκρως επικίνδυνη και έπρεπε να τερματιστεί διότι απειλούσε με εκτροχιασμό την βρετανική προπαγανδιστική στρατηγική. Ταυτόχρονα, οι όποιες «πρωτοβουλίες των Άγγλων (Σύνταγμα Ουίνστερ 1948, Σχέδιο Χάρτιγκ 1956, Σύνταγμα Ράνκλιφ 1956) αποτελούσαν μέρος «κοσμητικών» παιχνιδιών, που στόχευαν στην ικανοποίηση της δικής τους κοινής γνώμης και την παγίδευση της δικής μας πλευράς. Η εξορία του Μακάριου, για παράδειγμα, το 1956 έγινε ως αντίδραση στο φιάσκο του Σουέζ και της αποπομπής του Βρετανού αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων της Ιορδανίας (Glubb Pasha) και όχι για τα τεκταινόμενα στην Κύπρο. Η εξορία προκάλεσε πόλωση στην Κύπρο, που ήταν και δευτερεύον στόχο των Βρετανών.

Όλα τα παραπάνω αναφορικά με τη στρατηγική της έντασης που ακολούθησε η Βρετανία για να παραμείνει κυρίαρχη στην Κύπρο μέχρι το 1957, μπορούν να τεκμηριωθούν μεταξύ άλλων, και από μια προσεκτική μελέτη του θεμελιώδους έργου του Βρετανού ιστορικού Robert Holland, *Η Βρετανία και ο Κυπριακός Αγώνας 1954-1959*.

Μέχρι το 1957, η Βρετανία ήθελε ολόκληρη την Κύπρο για βάση. Μετά το 1957 αποφάσισε ότι ήθελε βάση ή βάσεις στην Κύπρο. Έτσι, άλλαξε τον στρατιωτικό κυβερνήτη της Κύπρου (στρατηγό Χάρτιγκ) με έναν πολιτικό τον Hugh Foot. Και απελευθέρωσε τον Μακάριο από την εξορία για να έχει συνομιλητή. Η κυνικότητα των Εγγλέζων καταγράφεται στα απομνημονεύματα του πρωθυπουργού Harold Macmillan (*Riding the Storm 1956-1959*), όπου υπογραμμίζει ότι εμείς θα πάρουμε αυτό που θέλουμε (βάσεις) και άσε τους Έλληνες να αλληλοτρώνονται με τους Τούρκους.

Ωστόσο, το 1957-1958 τα πράγματα άρχισαν να ξεφεύγουν από τον έλεγχο των Βρετανών λόγω της αυτονομησης της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής με συστηματικές σφαγές κατά Ελλήνων αμάχων από τον τουρκικό όχλο. Οι σφαγές αυτές άρχισαν το 1957 με την ανοχή των Άγγλων. Αλλά το 1958 ήταν εκτός ελέγχου.

Μάλιστα, το θεριό που οι Βρετανοί έθρεψαν για να ελέγξουν την Ε.Ο.Κ.Α. άρχισε να συμπεριφέρεται με τέτοιο τρόπο, ώστε Βρετανοί αξιωματούχοι να θεωρούν το 1957-58, τους Τούρκους πιο επικίνδυνους από την Ε.Ο.Κ.Α. και τον Μακάριο!

Αλλά και πάλι γεγονότα στην Μέση Ανατολή και όχι στην Κύπρο, έφεραν τις Συμφωνίες Ζυρίχης - Λονδίνου. Η μεσανατολική κρίση, η οποία σιγόβραζε από

το 1956, κορυφώθηκε με το αντιδυτικό πραξικόπημα του 1958 στο Ιράκ που είχε ως συνέπεια την κατάρρευση του φιλοδυτικού Συμφώνου της Βαγδάτης. Με εντολή των Αμερικανών έπρεπε να κλείσουν όλα τα μέτωπα στο δυτικό στρατόπεδο για να αντιμετωπιστεί ο κομμουνιστικός κίνδυνος στο Ιράκ και την ευρύτερη Μέση Ανατολή.

Έτσι, προέκυψε η Ζυρίχη. Με τους Άγγλους και τους Τούρκους να ικανοποιούνται έναντι των Ελληνοκυπρίων και της Ελλάδας. Εδώ θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι όπως και σήμερα, έτσι και το 1957-58 η Τουρκία πρωτοστατούσε στα αμερικανικά σχέδια για επιθέσεις εναντίον της Συρίας (1957) και του Ιράκ (1958). Και ανταμείφθηκε στην Κύπρο.

Το έστω και κολοβό ανεξάρτητο κυπριακό κράτος εμφανίστηκε σε μια χρονική περίοδο που ο Ψυχρός Πόλεμος έμπαινε σε κορύφωση και όπου ο χώρος της Ανατολικής Μεσογείου αποκτούσε μείζονα στρατηγική σημασία.

Σχεδόν την επαύριο της ανεξαρτησίας άρχισαν δεύτερες σκέψεις στα δυτικά κέντρα εξουσίας. Η έστω και κολοβή κυπριακή ανεξαρτησία θεωρήθηκε ως στρατηγικό λάθος, με το διαμελισμό της Κύπρου ανάμεσα στα δύο νατοϊκά κράτη, Ελλάδα και Τουρκία, να προωθείται ως «ιδεώδης λύση». Η Τουρκία ποτέ δεν αποδέχθηκε τις Συμφωνίες Ζυρίχης - Λονδίνου, όπως απέδειξαν οι πράξεις της από το 1960 μέχρι το 1963. Όπως τεκμηριώνει η έρευνα, η Τουρκία εισήγαγε λαθραία στην Κύπρο και με γνώση των Βρετανών πάνω από 10.000 σύγχρονα όπλα, τα περισσότερα μετά το 1960! (Βλ. Ηλιάδης, *Το Απόρρητο Ημερολόγιο της ΚΥΠ για την Κύπρο*).

Η επιχείρηση για την κατάλυση του κυπριακού κράτους του 1960, οικοδομήθηκε γύρω από το έωλο επιχείρημα του κινδύνου «κομμουνιστικοποίησης» της Κύπρου μέσω της κάλπης, λόγω της ύπαρξης ισχυρού κομμουνιστικού κόμματος στην Κύπρο. (Μια πραγματική ιστορική ειρωνεία αν αναλογιστεί κανείς ότι σήμερα πρόεδρος της Κύπρου είναι ένας αμετανόητος, μάλιστα, κομμουνιστής).

Πολύ πριν τα γεγονότα του 1963-64, χρηματοδοτήθηκε και αναπτύχθηκε μία έντονη αντικομμουνιστική προπαγάνδα στην Κύπρο. Ήταν θέμα χρόνου, με τα γεγονότα 63-64, ο Μακάριος να δαιμονοποιείται ως ο «ρασοφόρος Κάστρο» ως ο «κόκκινος παπάς» και η Κύπρος ως η «Κούβα της Μεσογείου» και ως η «Τσεχοσλοβακία» του μεταπολέμου. Η αναφορά εδώ είναι ότι όπως μέσω της κάλπης οι κομμουνιστές κέρδισαν την εξουσία στην Τσεχοσλοβακία το 1948, έτσι θα έπρατταν και στην Κύπρο τη δεκαετία του 1960. Και μια τέτοια περίπτωση θα άλλαζε το στρατηγικό ισοζύγιο σε βάρος της Δύσης και του λεγόμενου «Ελεύθερου Κόσμου». Έπρεπε συνεπώς το κυπριακό κράτος να παύσει να υφίσταται.

Η Κύπρος δεν υπήρξε ούτε η πρώτη, ούτε η τελευταία χώρα που βγήκε από την αποικιοκρατία και αντιμετώπισε εσωτερικά προβλήματα εξουσίας, τάξης και ασφάλειας. Σχεδόν όλα τα κράτη, (ακόμη και η Μάλτα που αποτελεί την μόνη εξαίρεση) αντιμετώπισαν τέτοια προβλήματα.

Ωστόσο, η Κύπρος αποτελεί το μοναδικό κράτος που η Δύση, με τους Βρετανούς και Αμερικανούς να πρωτοστατούν, αποφάσισε να καταλύσει. Δεν υπάρχει

άλλο κράτος και άλλος λαός που στην περίοδο δύο γενεών έζησε έναν αποικιακό αγώνα, έναν εμφύλιο πόλεμο, ένα πραξικόπημα και μία εισβολή και έχασε το 1% του πληθυσμού της το 1974 σε ένα μήνα, θύμα δύο νατοϊκών κρατών και όλα με την ανοχή των Η.Π.Α. και της Βρετανίας.

Σε ό,τι αφορά στην ιστορία και ειδικά στον επαίσχυντο ρόλο των Βρετανών αλλά και των Αμερικανών, έρχεται και ένα πολύ πρόσφατο ντοκουμέντο για να τεκμηριώσει την ανάλγητη και καταστροφική τους πολιτική απέναντι σε ένα κράτος και ένα λαό, που κάθε άλλο παρά εχθρικοί υπήρξαν έναντι της Δύσης. Αντίθετα μάλιστα.

Αναφέρομαι στο εξαιρετικό βιβλίο του πρώην Βρετανού αξιωματικού Marti Packard, *Getting it Wrong: Fragments from a Cyprus Diary, 1964*, που μόλις κυκλοφόρησε. Πρόκειται για την επίσημη έκθεση του Packard, ως αξιωματικού του βρετανικού Ναυτικού και ταυτόχρονα αξιωματούχου της Ειρηνευτικής Δύναμης του Ο.Η.Ε. στην Κύπρο, προς την βρετανική κυβέρνηση. Η έκθεση αυτή «εξαφανίστηκε» από τα βρετανικά αρχεία και υπάρχει σήμερα δημοσιευμένη διότι ο Packard είχε την πρόνοια να φυλάξει αντίγραφο εκτός υπηρεσίας.

Το βιβλίο-έκθεση του Packard, που κάθε άλλο παρά υποστηρικτικό της «επίσημης» ελληνοκυπριακής θεώρησης είναι, ανατρέπει όλη την συμβατική σοφία και τεκμηριώνει την υπόθεση ότι άλλη θα ήταν η πορεία του Κυπριακού και άλλη η σημερινή κατάσταση, εάν οι Αγγλο-Αμερικανοί δεν ακολουθούσαν την γνωστή τους εχθρική και μισαλλόδοξη πολιτική που αποσκοπούσε και συνεχίζει να αποσκοπεί στη διάλυση του κράτους του 1960 ή τον πολιτικό του ευνουχισμό.

Ο τίτλος του βιβλίου, *Getting it Wrong*, είναι διπλά ειρωνικός και προέρχεται από ένα πραγματικό περιστατικό μεταξύ του Packard και του τότε υφυπουργού Εξωτερικών των Η.Π.Α., George Ball. Ο τελευταίος, εβρίσκετο στην Κύπρο, τον Φεβρουάριο του 1964, ως κομιστής προτάσεων για την κατάλυση του κυπριακού κράτους. Η πρόταση Ball αφορούσε είτε στον διαμελισμό της Κύπρου ή στη δημιουργία αγγλο-ελληνο-τουρκο-αμερικανικής επικυριαρχίας (condominium) στην επικράτειά της.

Από τον Packard, που ηγείτο ενός ενεργού και επιτυχημένου προγράμματος του Ο.Η.Ε. για επαναπροσέγγιση και επιστροφή Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων προσφύγων στα χωριά τους, ζητήθηκε να συνοδέψει τον Αμερικανό αξιωματούχο στα επηρεαζόμενα χωριά και να τον ενημερώσει για την πρόοδο του προγράμματος.

Όταν το ελικόπτερο που τους μετέφερε επέστρεψε στη βάση του, ο George Bell χτύπησε τον Packard χαϊδευτικά στην πλάτη λέγοντάς του: "Very impressive, but you've got it all wrong, son. Hasn't anyone told you that our objective here is partition, not reintegration?" «Πολύ εντυπωσιακό το έργο σου νεαρέ. Δεν έχεις προφανώς ενημερωθεί ότι στόχος μας εδώ είναι η διχοτόμηση και όχι η επανανοποίηση;»

Από τότε η στρατηγική των Αγγλο-Αμερικανών άλλαξε αλλά μόνο ως προς τούτο: Η κατάλυση ή ο ευνουχισμός του κράτους να γίνει με τη συναίνεση του

λαού, ή κατά το ελάχιστο, των ταγών του. «Οι αυτοκρατορίες καταρρέουν», γράφουν οι ιστορικοί του βρετανικού ιμπεριαλισμού R. Robinson και John Gallagher στο εμβληματικό τους έργο *Africa and the Victorians*, «αλλά ο ιμπεριαλισμός συνεχώς ανασταίνεται».

Ενδεικτικές πηγές

Carruthers Susan L., *Winning Hearts and Minds: British Governments, The Media and Colonial Counter-Insurgency 1944-1960*, London and New York: Leicester University Press, 1995.

Defence: Outline of Future Policy. Command Paper 124, London: Her Majesty's Stationery Office, 1957.

Ευρυβιάδης Μάριος, «Άτσεσον, Σωσσίδης και “χαμένες ευκαιρίες”»: Η παραγωγή και ιδεολογική χρήση ενός μύθου», *Τετράδια* Αρ. 47 (χειμώνας 2002-3).

Ευρυβιάδης Μάριος, “Οι Τρεις Μοιραίοι Άνθρωποι” (Κίσσινγκερ, Ετζεβίτ, Ιωαννίδης), *Ιστορικά* (Ελευθεροτυπία) Αρ.194 (17 Ιουλίου 2003).

Ευρυβιάδης Μάριος, “Παρασκήνιο (Εισβολής) και Πολιτική Κατάσταση”, *Ιστορικά* (Ελευθεροτυπία) Αρ. 195 (24 Ιουλίου 2003).

Ευρυβιάδης Μάριος, “Φιλέτο...για Η.Π.Α.-Ε.Σ.Σ.Δ., η Ανατολική Μεσόγειος”, *Ιστορικά* (Ελευθεροτυπία), αρ. 27 (20 Απριλίου 2000).

Ηλιάδης Μάνος, *Το Απόρρητο Ημερολόγιο της Κ.Υ.Π. στην Κύπρο*, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα 2007.

Χόλλαντ Ρόμπερτ, *Η Βρετανία και ο Κυπριακός Αγώνας*, Εκδόσεις Ποταμός 2001 (Holland, Robert. *Britain and the Revolt in Cyprus 1954-1959*. Oxford: Clarendon University Press, Αθήνα 1998).

Hugh Foot, *A Start in Freedom*, Hoddecand Stoughton, London 1964.

Kingseed Cole C., *Eisenhower and the Suez Crisis of 1956*, Baton Rouge and London: Louisiana State University Press, 1995.

Laqueur Walter, *The Struggle for the Middle East: The Soviet Union in the Mediterranean, 1958-1968*, The Macmillan, Company, London 1969.

Leffler Melvyn P., *A Preponderance of Power: National Security, the Truman Administration and the Cold War*, Stanford University Press, Stanford 1992.

Louis Roger and Owen Roger, *A Revolutionary Year: The Middle East in 1958*, I.B. Tauris, London 2002.

MacNamara Robert, *Britain, Nasser and the Balance of Power in the Middle East 1952-1967*, Frank Cass, London 2003.

Mallinson William, *Κύπρος: Μία Ιστορική Προοπτική*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005.

Neff Donald, *Warriors and Suez: Eisenhower Takes America into the Middle East*. The London press. New York 1981.

Nutting Anthony, *No End of a Lesson: the Story of Suez*, Clarkson N. Potter Inc., New York 1967.

Packard Martin, *Getting it Wrong: Fragments from a Cyprus Diary*, 1964 Authorhouse, U.K. 2008 (www.authorhouse.co.uk)

Robinson Ronald and Gallagher John with Denny Alice, *Africa and the Victorians: the Climax of Imperialism*, Anchor Books, Garden City, New York 1968.

Stephens Robert, *Cyprus: A Place of Arms*, Pall Mall Press, London 1966.

Stephens Robert, *Nasser: A Political Biography*, Simon and Schuster, New York 1971.

Stivers William, *American Confrontation with Revolutionary Change in the Middle East 1948-83*, St. Martin's Press, New York 1986.

ΠΟΛΙΤΕΣ
ΟΛΙΣ
ΟΛΙΤΗΣ
ΟΛΙΤΙΚΗ
ΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Ενεργοί
ΠΟΛΙΤΕΣ

Μηνιαία περιοδική έκδοση των Ενεργών Πολιτών
Μαυρομυχάλη 7, Αθήνα, τηλ.: 210.3614332 • 210.8659073

Ο πολιτισμός της κάθε μέρας είναι η πολιτική της ανατροπής και της δημιουργίας.

Οι **ΠΟΛΙΤΕΣ** επιδιώκουν να είναι ένα περιοδικό ευρύτερου ενδιαφέροντος, που κυκλοφορεί πανελλαδικά σε μηνιαία βάση. Στηρίζεται από συνεργάτες που δεν έπαψαν να αγωνίζονται και να δημιουργούν ως σκεπτόμενοι πολίτες αυτής της χώρας.

Οι **ΠΟΛΙΤΕΣ** είναι μια εναλλακτική πρόταση στη ρηχή καταναλωτική κοινωνία του σήμερα.

**ΖΗΤΕΙΣΤΕ ΤΟ ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ
ΚΑΙ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ**

ΔΙΑΤΑΞΑΤΕ

Μη μετράς τ' αστέρια μικρό μου
θα βγάλεις σπυριά
όσα και οι αμαρτίες του κισσού

Μην επίτρεξ μικρό μου
μαγάλη πουτάνα η ελπίδα
παράσπυλοι στην αλήθεια σου

Φοβόμαι τ' αστέρια
το ηνίκαστο της διασπολής
την κοιλιά, τα λόγια της μέρας
πατρίδα πατρι

Το κρεμα κάτω απ' τα σκέλη
Μη χάσεις του φωτός το μερίδιο
Σούφ' αφάνιστο η ηλιόχρυση

Τσουκνίδα το εν αίδα απ' ουδέν αίδα
Μικρή σάβη της ζωής σου